

XVII Seminarium WEP

Odrowąż-Wysocki Stanisław Alfred (1876-1931)

Odrowąż Wysocki

Stanisław Alfred (1876-1932)

Inżynier elektryk, profesor zwyczajny, inicjator i współautor prac nt. urządzeń elektrycznych, norm, przepisów i słownictwa elektrycznego. Aktywny działacz PPS, patriota, więzień caratu. Kierownik Zakładu Urządzeń Elektrycznych PW. Autor wielu książek i artykułów technicznych.

Urodzony 11 maja w Warszawie. Pochodził z rodziny o tradycjach patriotycznych. Od 1886 r. uczęszczał do Szkoły realnej na Zjeździe w W-wie. Będąc w piątej klasie

gimnazjum, na rok przed maturą, został wydalony ze szkoły za zorganizowanie manifestacji uczniowskiej w rocznicę Konstytucji 3-go Maja (1893).

Jego kolegą szkolnym był [Adam Grzymała-Siedlecki \(1876-1967\)](#) (foto. obok), któremu udało się ukończyć tę szkołę (1894), ale i tak rok później za działalność patriotyczną trafił do więzienia na miesiąc, co przerwało mu studia w Szkole Wawelberga i Rotwanda na zawsze. Studiował na UJ humanistykę i został: polskim krytykiem literackim i teatralnym, dramaturgiem, tłumaczem, prozaikiem oraz reżyserem. Ojciec Grzymały-Siedleckiego Leon, był uczestnikiem Powst. Styczniowego.

S. Wysocki, wyjechał do Darmstadt, zdał maturę, dostał się na politechnikę i uzyskał dyplom inżyniera elektryka (1900).

Podczas studiów poznał polskich studentów — działaczy niepodległościowych, działających w PPS, takich jak np. starszy o rok **Ignacy August Boerner (1875-1933)** — późniejszy inżynier mechanik, płk. dypl. Wojska Polskiego, działacz niepodległościowy, bliski współpracownik Józefa Piłsudskiego, Minister Poczt i Telegrafów w kilku rządach II RP (fot. obok).

S. Wysocki wstąpił do PPS i działał w strukturach zagranicznych w Paryżu i Londynie.

Po studiach wrócił do Warszawy i pracował w Elektrowni Tramwajowej (ET) jako zastępca kierownika.

Nadal działał w PPS — został aresztowany i uwięziony w X pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Zesłano go w głąb Rosji, gdzie pracował jako inżynier w Rykowskich kopalniach węgla Zagłębia Donieckiego (do 1904).

Po powrocie do Warszawy, przez 4 lata pracował w Powszechnym Towarzystwie Elektrycznym AEG jako inżynier projektujący i montażowy. Tam m.in. prowadził budowę elektrowni i sieci w Mińsku Litewskim.

Rozpoczął też pierwszą działalność dydaktyczno naukową, wykładając elektrotechnikę na różnych kursach technicznych. Polubił pracę naukową!

Od grudnia 1908 r. został naczelnikiem Warszawskiej

ET i otrzymał mieszkanie służbowe. Na tym stanowisku pozostał do końca życia, chociaż podejmował wiele innych funkcji zawodowych.

Czas wolny zaczął poświęcać pracy naukowej i w r. 1914 ogłosił drukiem pierwsze wydanie popularnej książki, ale opartej na solidnych podstawach, pt. *"Urządzenia elektryczne do siły i światła"*. Książka ta zawierała opisy, objaśnienia i wywody, pod względem językowym doprowadzone do perfekcji. Do roku 1923 ukazały się 3 wydania.

W latach następnych wydał: *"Opisowy słowniczek elektrotechniczny"* (1917) i *"Kalendarz elektrotechniczny"* (1919).

Został pierwszym redaktorem nowo założonego Przeglądu Elektrotechnicznego (1919).

Od roku 1918 związał się z Politechniką Warszawską, gdzie prowadził wykłady z urządzeń elektrycznych na Wydziale Budowy Maszyn i Elektrotechniki. Profesorem zwyczajnym został w roku 1919 i objął Katedrę Urządzeń Elektrycznych.

Wykładał elektroenergetykę, instalacje elektryczne, przyrządy rozdzielcze i zabezpieczające oraz oświetlenie elektryczne.

Mieszkając przy elektrowni, był stale do jej dyspozycji.

Każdą wolną chwilę, poza obowiązkami dydaktycznymi w Politechnice i poza pracą w ET, poświęcał pracy naukowej. Wiele pisał, pracował codziennie od świtu. Znany był z wielkiej dokładności i sumienności.

Prawie każdego roku wydawał coś nowego drukiem. Po

kilku pierwszych latach poświęconych przygotowaniu wykładów, w roku 1922 zredagował nowe wydanie "*Kalendarza*", a w roku 1923 — nowe wydanie "*Urządzeń do siły i światła*" oraz "*Przepisy techniczne na linie elektryczne na powietrzne*" na zamówienie Ministerstwa Robót Publicznych.

Następnie, opracował polskie tłumaczenie "*Przepisów i norm elektrotechnicznych Związku Elektrotechników Niemieckich VDE*", na zlecenie Związku Elektrowni Polskich (1924).

W roku 1925 wydał oryginalny podręcznik "*Obliczanie przewodów*", jak pisał prof. Sokolnicki: «pod względem systematyczności układu i innych walorów dydaktycznych nie mający sobie równego w całej

literaturze technicznej europejskiej».

Następnie, wydał książkę pt. "*Obliczanie słupów elektrycznych*" (1927) i "*Słownik elektrotechniczny*" w sześciu językach: polskim, czeskim, rosyjskim, francuskim, angielskim i niemieckim (1929).

Pod koniec życia, pracował nad nowymi "*Przepisami technicznymi na linie elektryczne napowietrzne*" (1930) na zlecenie Ministerstwa Robót Publicznych, które przerabiał i ulepszał wielokrotnie, uzgadniając z resortami administracji państwowej i opiniami fachowców. W kolejnym roku 1931, pisał objaśnienia do tych przepisów, w formie książki. Jednakże obydwie te książki za jego życia nie zostały wydane.

Bibliografia jego prac technicznych – książek i artyku

łów obejmuje 95 pozycji.

Książki i artykuły techniczne pisał w różnych dziedzinach elektryki i dotyczących powstającego polskiego słownictwa elektrycznego, napisał ponadto m.in.:

- *Przepisy techniczne na linie elektryczne prądu silnego z dopiskami (komentarzami).* Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Warszawa, 1932.
- *Urządzenia elektryczne do siły i światła.* Gebethner i Wolff, Warszawa, 1938.
- *Obliczanie przewodów elektrycznych.* Wyd. Związku Elektrowni Polskich, Warszawa, 1930.

Był członkiem różnych Kół i Towarzystw naukowych i zawodowych oraz ich delegatem na zjazdy i kongresy krajowe i zagraniczne.

Był pierwszym przewodniczącym Sekcji przepisowej w Polskim Komitecie Elektrotechnicznym i współautorem "*Przepisów budowy i ruchu PKE*". W dziedzinie przepisów położył wielkie zasługi.

Jako członek Centralnej Komisji Słownictwa Elektrotechnicznego SEP, przyczynił się do stworzenia wielu terminów — jędrnych i doskonałych. Miał wrodzony dar zwięzłego, ścisłego i treściwego wyrażania myśli. Było to widoczne we wszystkich jego pracach literacko-technicznych.

Był uznanym doradcą technicznym, wzywany niejednokrotnie do porady przy rozwiązywaniu skomplikowanych problemów, między innymi w Poznaniu, Wilnie, Włocławku, Ostrowie Wielkopolskim czy Kowlu.

Prof. Stanisław Odrowąż-Wysocki wykonał pierwsze ogrzewanie zdalne budynków w Warszawie (1925), z ET przy ul. Grzybowskiej 79 (od 2004 r. Muzeum Powstania Warszawskiego), według projektu prof. Józefa Lenartowicza.

Było to możliwe po zainstalowaniu w ET nowego turbozespołu Brown-Boveri (1923-24) umożliwiającego oddawanie pary do ogrzewania. Parę z ET doprowadzano, przecinając Karolkową wzdłuż Grzybowskiej i Siedmioletniej do warsztatów i gmachu dyrekcji przy ul. Młynarskiej, do zespołu szkół przy ul. Rogalińskiej oraz do budynku mieszkalnego pracowników tramwajowych. W budynku tym oprócz kaloryferów zainstalowano bojler dostarczające ciepłej wody do kuchni i łazienki.

St. Wysocki, z ochotą pełnił funkcje obywatelskie. Podczas okupacji niemieckiej, w roku 1915, zaciągnął się do Straży Obywatelskiej i był jej Komisarzem.

W 1918 r. był radnym m. Warszawy, a przy wyborach do Sejmu Ustawodawczego — Komisarzem wyborczym na okręg Piotrkowski.

Podczas inwazji sowieckiej (1920) zaciągnął się do Wojska Polskiego w obronie Ojczyzny.

Prof. Stanisław Odrowąż-Wysocki był wrażliwy na krzywdę społeczną, buntował się przeciwko uciskowi.

Był konserwatystą z urodzenia, z natury i usposobienia. Konserwatystą w pielęgnowaniu tradycji rodzinnych, w przestrzeganiu dawnych form gościnności, zwyczajów i najdrobniejszych przyzwyczajzeń, w troskliwym prze

chowrywaniu pamiątek z przeszłości, a zwłaszcza pięknych form poprawności i czystości języka polskiego.

Był członkiem: Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Polskiego Komitetu Elektrotechnicznego oraz Państwowej Rady Elektrycznej, a także członkiem licznych komisji i rzeczoznawcą, powoływanym przez władze i instytucje państwowe. Działiał aktywnie w SEP, a zwłaszcza w Centr. Komisji Słownictwa Elektrycznego. Był inicjatorem i współautorem wielu prac nt. norm, przepisów i słownictwa elektrycznego.

Był też redaktorem Przeglądu Technicznego, czasopisma technicznego wychodzącego od 1866 r.

Opiekował się Kołem Elektryków Studentów Politechniki Warszawskiej, organizował im wycieczki naukowe.

Zmarł nagle 31.XII i jest pochowany na Powązkach (kw. 43-IV-10).

Otrzymał godność członka honorowego Czechosłowackiego Związku Elektrotechnicznego (1925).

Został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1929) i otrzymał odznakę za walkę o Szkołę Polską (1931).

Andrzej Marusak

Literatura

- [1]. S.: "*Św. pamięci Stanisław Odrowąż-Wysocki*". PE 1932 z 2, s 25-6.
 - [2]. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanisław Odrowąż-Wysocki](https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanisław_Odrowąż-Wysocki) (czerwiec 2018).
 - [3]. "*Ś.P. Prof. St. Odrowąż-Wysocki*". Przegląd Teletechniczny 1932, z 1, s 27.
 - [4]. Kubiowski J.: "*Wysocki Stanisław*". Słownik polskich pionierów techniki, pod red. B. Orłowskiego, Katowice 1986.
 - [5]. Gajewski M.: "*Urządzenia komunalne Warszawy. Zarys historyczny*". W-wa 1979.
-

Dziękuję Państwu za uwagę